

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

MİHR VAKFI / TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru No. 10814/07)

KARAR

STRAZBURG

7 Mayıs 2019

İşbu karar, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Bazı şekli düzeltmelere tabi tutulabilir.

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2019. Bu gayri resmî çeviri, Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Mihr Vakfı / Türkiye davasında,*Başkan,*

Robert Spano,

Hâkimler,

Paul Lemmens,

Işıl Karakaş,

Julia Laffranque,

Stéphanie Mourou-Vikström,

Ivana Jelić,

Arnfinn Bårdsen,

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdür Yardımcısı* Hasan Bakırcı'nın katılımıyla Daire olarak toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm), 2 Nisan 2019 tarihinde gerçekleştirdiği kapalı oturumdaki müzakereler sonucunda aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Davanın temelinde, MİHR Vakfının (*Medeniyet, İrfan, Hayır, Refah Vakfı*) ("başvuran vakıf"), 26 Şubat 2007 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca Türkiye Cumhuriyeti aleyhine yapmış olduğu başvuru (No. 10814/07) bulunmaktadır.

2. Başvuran, Ankara Barosuna bağlı Avukat G. Çulhaoğlu tarafından temsil edilmiştir. Türk Hükümeti ("Hükümet") ise kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

3. Başvuran vakıf özellikle, hukuk mahkemeleri tarafından dağıldığının tespit edilmesi nedeniyle Sözleşme'nin 11. maddesinin ihlal edilmesinden dolayı mağdur olduğunu iddia etmiştir. Başvuran vakıf, aynı olaylara

MİHR VAKFI / TÜRKİYE KARARI

dayanarak, Sözleşme'nin 6, 9, 10, 14 ve 17. maddelerinin ihlal edilmesinden şikâyetçi olmuştur.

4. Başvuru, 12 Şubat 2013 tarihinde, Hükümete bildirilmiştir.

OLAY VE OLGULAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

5. Davanın kendine özgü koşulları, taraflarca ifade edildiği şekliyle, aşağıdaki gibi özetlenebilir.

1. Başvuran Vakfın Oluşturulması ve Dağılması ve Buna İlişkin Davalar

6. Ankara Asliye Hukuk Mahkemesi, 26 Haziran 1989 tarihli kararla, Medeni Kanun'un eski 74. maddesi uyarınca başvuran vakfın Türkiye Vakıflar siciline tescil edilmesi talebine olumlu yönde cevap vermiştir.

7. Söz konusu mahkemeye sunulan başvuran vakfın Tüzüğü'nün 2. bölümünün 5. maddesi, bu vakfın amaçlarını özellikle aşağıdaki gibi dile getirmiştir:

“- Vakfın üyeleri veya üçüncü şahıslar tarafından sunulan yardımları vakfın üyesi olan ya da olmayan yardıma muhtaç kişilere ulaştırmak;

- İslam, modern teknoloji, nükleer fizik, kimya, enerji, ekonomi, finans, iş etüdları (rasyonalizasyon, prodüktivite ve rantabilite) alanlarında ve teknik, sosyal ve İslami bilimlerle ilgili diğer alanlarda:

- Araştırmalar yapmak;
- Yukarıda belirtilen bilimleri geliştirmek amacıyla yayın yapmak, konferans ve seminerler düzenlemek veya bunlara katılmak;
- Kurslar düzenlemek, üniversite veya fakülteler kurmak ya da mevcut üniversitelere katılmak;
- Yukarıda belirtilen alanlarda danışmanlık hizmetleri sunmak;

- Üyeleri arasında mali dayanışmayı sağlamak ve ülkenin ekonomik yönden gelişimine katkıda bulunmak amacıyla tarım, endüstri ve ticaret alanlarında şirketler kurmak ve yönetmek veya [bu şirketlere] katılmak;
- Doğum veya ölüm yardımının sağlanması, kaza ya da doğal afet mağdurlarının taşınması yoluyla veya başka bir gerekçeyle üyelerine yardım etmek;
- Evlenme, çocukların eğitimi veya diğer zorunlu ihtiyaçlar nedeniyle üyelerine krediler vermek.”

8. Başvuran vakfa göre, Bursa ve Denizli Valiliklerinin de aralarında bulunduğu birçok Valilik, Vakıf Başkanı’nın kendisini Allah’ın son peygamberi olarak tanıtmak ve otoritesine bağlılık duyulmasını istemek için bu toplantılara telekonferans yoluyla katılabileceğini belirterek, kamu düzenine zarar verilmesi ihtimali nedeniyle, söz konusu vakıf tarafından öngörülen toplantılara izin vermeyi sırasıyla Haziran 1996 ve Ekim 1999 tarihlerinde reddetmiştir. Öte yandan, Türkiye Bilimsel Araştırma Enstitüsü, bu yayınların bilimsel yöntemlere göre hazırlanmadığı gerekçesiyle başvuran vakfın kurucuları tarafından kaleme alınan bazı kitapların dağıtımını için mali yardım sağlamayı reddetmiştir. Dosya, bu tedbirlerin müteakip idari davalar sonunda onaylandığını veya iptal edildiğini gösteren herhangi bir unsur içermemektedir.

9. Vakıflar Genel Müdürlüğü, 1 Mayıs 2002 tarihinde, başvuran vakfın görevini yerine getirmede mali yetersizlik nedeniyle dağıldığının tespit edilmesine yönelik olarak ve gerektiği takdirde, mal varlığının geri kalanının benzer amaçları izleyen bir başka vakfa devredilmesini talep ederek, Ankara Asliye Hukuk Mahkemesinde dava açmıştır.

10. Vakıflar Genel Müdürlüğü, talebini desteklemek amacıyla, başvuran vakfın faaliyetlerine ve mali durumuna ilişkin bir denetim raporu sunmuştur. Bu raporda özellikle, başvuran vakfın mali kaynaklarının vakfın faaliyetlerini yürütmesi için yetersiz olduğu ve ayrıca bu faaliyetlerin büyük ölçüde azaldığı ve vakfın imkânının bulunmamasından dolayı bültenini artık yayımlayamadığı ve kiralarını ödeyememesi nedeniyle merkez binaları

boşaltmak zorunda kaldığı belirtilmiştir. Raporda, başvuran vakfın yalnızca iki tane olan gayrimenkullerinin kendisine çok düşük bir gelir getirdiği ve bunun da vakfın işleyişini sağlamak için çok yetersiz olduğu kaydedilmiştir.

11. Başvuran vakıf, 26 Şubat 2002 ve 12 Eylül 2002 tarihlerinde, hakkında yapılan fesih talebine itiraz etmiştir. Başvuran vakıf, iki gayrimenkule sahip olduğunu belirtmiş ve faaliyetlerini finanse etmek için gereken imkânlara sahip olmadığı yönündeki Vakıflar Genel Müdürlüğünün iddiasını reddetmiştir. Başvuran vakıf, mali sıkıntılar yaşadığını kabul ederek, kanunun bir vakfa, Tüzüğü'nde belirtilen amaçları mevcut mali durumuyla uyumlu hale getirmek amacıyla bu amaçları değiştirme ve yeniden ifade etme imkânı verdiğini hatırlatmıştır. Başvuran vakıf, hakkında verilen tedbir kararının, Milli Güvenlik Kurulu tarafından 28 Şubat 1997 tarihinde başlatılan (genellikle “postmodern darbe” olarak nitelendirilen) ve bazı yöneticilerinin başvuran vakıfla bağlantıları nedeniyle terör örgütüne üye olma nedeniyle ceza yargılamasına tabi tutuldukları süreçten kaynaklandığını ileri sürmüştür. Başvuran vakıf ayrıca, faaliyetlerinin azaldığı dönemin 2001 yılında Türkiye’de başlayan ekonomik kriz dönemine denk geldiğini belirtmiştir.

12. Ankara Asliye Hukuk Mahkemesi, tarafların talebi üzerine, başvuran vakfın mali durumu hakkında birden çok kez bilirkişi incelemesinin yapılmasına karar vermiştir. Bazı bilirkişi raporları vakfın gelirlerinin cari harcamalarını karşılayabileceği ve vakfın belirli bir mal varlığına sahip olduğunu belirtirken diğer raporlar ise vakfın, gelirlerinin yetersizliği nedeniyle sosyal amaçlarına ulaşamayacak durumda olduğu sonucuna varmıştır.

13. Ankara Asliye Hukuk Mahkemesi, 25 Ekim 2005 tarihli kararla, başvuran vakfın dağıldığını tespit etmiş ve Medeni Kanun’un 116. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, vakfın mali varlıklarının geri kalanının benzer amaçları izleyen bir başka vakfa devredilmesine karar vermiştir. Ankara Asliye Hukuk Mahkemesi ayrıca, Vakıflar Genel Müdürlüğünün

denetim raporunda belirtilen tespitleri dikkate aldıktan sonra vakfın çok mütevazı kira gelirleri sağlayan iki gayrimenkulünün dışında herhangi bir mal varlığına sahip olmadığı, vakfın aldığı bağışların ihmal edilebilir derecede olduğunun ve mevcut yargılamanın başlatılmasından önceki ve sonraki dönemlerin mali bilançolarının önemli bir gelirin bulunduğunu göstermediğinin bilirkişi raporlarından anlaşıldığını gözlemlemiştir. Ankara Asliye Hukuk Mahkemesi, bazı bilirkişi raporlarında başvuran vakfın belirli bir mal varlığına sahip olduğu gerekçesiyle, bu vakfın dağıldığının tespit edilmesine gerek olmadığı sonucuna varılsa bile, vakfın mevcut mülklerinin amaçlarının gerçekleştirilmesini finanse etmek için yeterli olmadığı dosyadan açıkça anlaşıldığı kanaatine varmıştır. Söz konusu mahkeme aynı zamanda, bazı tanıklar, vakfın bülteninin yayımlanması ve radyosunun yayın yapması gibi bazı gelir getirici faaliyetlerinin yasaya aykırı olarak değerlendirilerek, 28 Şubat 1997 tarihli kararların ardından engellendiğini belirtse bile, bu faaliyetlerin özellikle ekonomik nedenlerden dolayı azaldığının vakfın yöneticileri tarafından kabul edildiği kanısına varmıştır. Ankara Asliye Hukuk Mahkemesi ayrıca, faaliyetlerini kanuna uygun olarak düzenleme görevinin başvuran vakfa ait olduğunu hatırlatmıştır.

14. Başvuran vakıf, 8 Mart 2006 tarihinde, temyiz başvurusunda bulunmuştur. Başvuran vakıf, ilk derece mahkemesinin tespitlerine itiraz etmiş ve amaçlarını gerçekleştirmek için yeterli mali kaynak ve imkânlara sahip olduğunu ve faaliyetleri düzenleme veya yayın yapma konusunda karşılaştığı güçlüklerin askerin baskısı altında yürütme gücünün gösterdiği tepkiden kaynaklandığını ileri sürmüştür.

15. Yargıtay, 18 Temmuz 2006 tarihli kararla, ilk derece mahkemesinin kararını onamıştır.

16. Yargıtay, 1 Aralık 2006 tarihli kararla, 18 Temmuz 2006 tarihli karara ilişkin düzeltme talebini reddetmiştir. 1 Aralık 2006 tarihli nihai karar, 10 Ocak 2007 tarihinde başvuran vakfa tebliğ edilmiştir.

2. Başvuran Vakfın Sorumluları Hakkında Başlatılan Ceza Yargılaması

17. Malatya Cumhuriyet Savcılığı ve İzmir Cumhuriyet Savcılığı, sırasıyla Kasım 2000 ve Kasım 2002 tarihlerinde, iddia edilen terör örgütüne üye olma nedeniyle, başvuran vakfın faaliyetlerine katılan 21 kişi hakkında 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu uyarınca ceza soruştırmaları başlatmıştır. Bu kişiler, vakfın yöneticisi ve yeni Mesih olarak tanıtılan İskender Evrenosoğlu'nun emirleri doğrultusunda toplumda takip edilen dini inanç ve kanaatler ile ibadetleri istismar eden ve Devletin mevcut yapısını bozmak ve bu yapının yerine İşlam Devletini getirmek için söz konusu Mesih'in bayrağı altında en fazla sayıda inananın toplanmasına yönelik faaliyetler yürütmek için, hareket etmekle suçlanmışlardır. İddianamede, başvuran vakıf, kamu düzenini ciddi şekilde ihlal eden bir örgütün ayrılmaz bir parçası olarak tanımlanmıştır.

18. Malatya Devlet Güvenlik Mahkemesi 2 Nisan 2001 tarihli kararla ve İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesi 5 Ağustos 2005 tarihli kararla, başvuran vakfın üyeleri olan sanıkların terör örgütüne üye olma suçlarından beraat etmelerine karar vermişlerdir. Söz konusu iki mahkeme, Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından sunulan bilgilere dayanarak, başvuran vakfın kendi Tüzüğü'ne ve Medeni Kanun'a aykırı faaliyetlerde bulunup bulunmadığı hususuna hallet getirmeksizin, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu anlamında başvuran vakfın üyeleri tarafından herhangi bir silahlı ya da şiddet içeren faaliyetin gerçekteştirilmediğini tespit etmişlerdir.

3. Başvuran Vakfın Yeniden Kurulmasının Reddedilmesi

19. Başvuran vakfın kurucuları, 6 Kasım 2013 tarihinde, 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nu değiştiren, 2 Ağustos 2013 tarihinde yayımlanan 6495 sayılı Kanun'a dayanarak, vakıflarının yeniden tescil edilmesi talebiyle Ankara Asliye Hukuk Mahkemesine başvurmuşlardır.

20. Ankara Asliye Hukuk Mahkemesi, 13 Ocak 2014 tarihli kararla, başvuran vakfın hedeflerini gerçekleştirmek için mali imkânlarının yetersizliği nedeniyle dağıldığının tespit edildiğini ve 6495 sayılı Kanun'un yalnızca kanuna aykırı amaçlar izlediği gerekçesiyle dağılmasına karar verilen vakıfların yeniden kurulmasına izin verdiğini kaydederek, başvuran vakfın yeniden tescil edilmesi talebini reddetmiştir.

21. Başvuran vakfın hukuk mahkemeleri önündeki başvurusu, Yargıtay tarafından 16 Kasım 2017 tarihli kararla kesin olarak reddedilmiştir.

22. Başvuran vakıf, 17 Ocak 2018 tarihinde, yeniden kurulmasının ve mülklerinin iadesinin reddedilmesine itiraz ederek, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Bu başvuruya ilişkin inceleme, Anayasa Mahkemesi önünde halen derdesttir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK KURALLARI VE UYGULAMASI

23. Mahkeme, Osmanlı İmparatorluğu'nun ve 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin hukuk sisteminde vakıflara ilişkin tarihsel bir değerlendirme için *Fener Rum Erkek Lisesi Vakfı/Türkiye* (No. 34478/97, §§ 23-30, 9 Ocak 2007 (özetler)) kararına atıfta bulunmaktadır.

24. Türk hukukunda, bir vakıf, genel menfaati ilgilendiren ve kâr amacı taşımayan bir işin gerçekleştirilmesine yönelik olarak mülk, hak veya kaynakların tahsis edilmesidir. Bu amaçla tüzel bir kişi oluşturulmaktadır ve vakfın Tüzüğü bu mülk, hak veya kaynakların vakıf tarafından doğrudan yönetilmesi nedeniyle onaylanmalıdır (Medeni Kanun'un 101-117. maddeleri).

25. Vakıflara tahsis edilecek asgari mülklerin ve vakıflar tarafından bu mülklerin yönetilmesinin İdare tarafından denetlenmesine ilişkin hükümler, vakıfların sosyal uyumu geliştirmekten ibaret olan görevlerini yerine getirmelerini sağlamaya yöneliktir. Bu bağlamda, vakıflar, Devletin adına

ve yerine genel menfaati ilgilendiren bir işi gerçekleştirme veya kamu yararı amaçlarına sahip olması halinde, vergi ödemekten muaf tutulabilmektedir.

26. Medeni Kanun'un 116. maddesinin 1. fıkrasına göre, bir vakfın amacının gerçekleştirilmesinin ve bu amacın değiştirilmesinin imkânsız olması durumunda, vakıf kanuna göre dağılmakta ve mahkeme kararıyla sicilden çıkarılmaktadır. Hukuk mahkemelerinin Yargıtay tarafından denetlenen yerleşik uygulaması, bu vakıfların ilgi alanlarına bağlı olmaksızın, mali sıkıntıları nedeniyle, amaçlarına uygun olarak işleyemeyen vakıfların dağıldığının tespit edilmesinden ibarettir.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. SÖZLEŞME'NİN 11. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

27. Başvuran vakıf, Sözleşme'nin 9, 10, 11, 14 ve 17. maddelerini ileri sürerek, özellikle amaçlarını gerçekleştirmede mali yetersizlik nedeniyle dağıldığının hukuk mahkemeleri tarafından tespit edilmesinden şikâyetçi olmaktadır. Mahkeme, başvurunun yalnızca Sözleşme'nin 11. maddesi açısından incelenmesine karar vermektedir. Söz konusu maddenin somut olaya ilişkin kısımları aşağıdaki gibidir:

“1. Herkes barışçıl olarak toplanma ve dernek kurma hakkına sahiptir (...)

2. Bu hakların kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplum içinde (...) kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması (...) ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli olanlar dışındaki sınırlamalara tabi tutulamaz. (...)”

28. Hükümet, bu iddiayı kabul etmemektedir.

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

29. Hükümet, başvuran vakfın Sözleşme'nin 11. maddesinin hükümlerini ulusal mahkemeler önünde açıkça ileri sürmemesi nedeniyle iç hukuk yollarının tüketilmediğini ileri sürmektedir.

30. Mahkeme, başvuran vakfın, dağıldığını tespit eden 25 Ekim 2005 tarihli karara karşı iddialarını dile getirerek ve vakıf olarak faaliyetlerini yürütebilecek bir durumda bulunduğunu ileri sürerek, şikâyetlerini özü itibarıyla ulusal mahkemelerde geçerli bir şekilde ileri sürdüğü ve bu mahkemelere iddia edilen ihlali giderme fırsatını sunduğu kanısına varmaktadır (bk., diğer kararlar arasında, *Gäfgen/Almanya* [BD], No. 22978/05, § 144, AİHM 2010).

Dolayısıyla Mahkeme, Hükümet tarafından sunulan iç hukuk yollarının tüketilmediğine ilişkin itirazı reddetmektedir.

31. Mahkeme ayrıca, 2 Ağustos 2013 tarihinde yayımlanan ve 5737 sayılı Kanun'u değiştiren 6495 sayılı Kanun'un hükümlerinin başvuran vakıf hakkında uygulanmasının reddedilmesine ilişkin ihtilafın (vakfın yeniden kurulmasının reddedilmesi ve dağıldığının tespit edilmesinin ardından diğer vakıflara devredilen mülklerinin iadesinin reddedilmesi) halen devam ettiğini ve bu ihtilafa ilişkin bireysel başvurunun Anayasa Mahkemesi önünde derdest olduğunu saptamaktadır. Bu koşullarda, Mahkeme, başvuran vakfın Ocak 2007 tarihinden itibaren vakıf olarak faaliyetlerini yürütememesi dışında Mahkeme önünde mağdur olduğunu ileri süremeyeceği kanısına varmaktadır.

32. Sonuç olarak, başvuran vakıf hakkında 6495 sayılı Kanun'un hükümlerinin uygulanmasının reddedilmesi bağlamındaki şikâyetler Sözleşme'nin 35. maddesinin 1 ve 4. fıkraları uyarınca iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle reddedilmelidir.

33. Öte yandan Mahkeme, başvuran vakfın Ocak 2007 tarihinden itibaren vakıf olarak faaliyetlerini yürütememesi bağlamındaki şikâyetlerin

Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının (a) bendi anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve ayrıca başka herhangi bir kabul edilemezlik gerekçesinin bulunmadığını tespit ederek, bu şikâyetlerin kabul edilebilir olduğuna karar vermektedir.

B. Esas Hakkında

34. Başvuran vakıf, ulusal mahkemelerin amaçlarını gerçekleştirememesi nedeniyle kendisinin dağıtılmasına karar verdiklerinde, gerçekte 28 Şubat 1997 tarihinde siyasi iktidara müdahale eden askerler tarafından tavsiye edilen toplum modeline uygun olmayan her sivil toplum örgütünü etkisiz hale getirmeye yönelik bir kampanya çerçevesinde hareket ettiklerini ileri sürmektedir (Silahlı Kuvvetlerin Refah Partisi'nde Hükûmeti oluşturan koalisyondan ayrılmasını isteyen bildirisi). Başvuran vakıf, bu bağlamda, mali durumunun vakfın dağılmasını gerektirmediği yönündeki bazı bilirkişi raporlarına rağmen, mahkemelerin yine de dağıtılmasına karar verdiklerini iddia etmektedir. Ayrıca, başvuran vakfa göre, davasının önüne taşındığı mahkemeler, İdare tarafından söz konusu dönemde kendisine uygulanan baskıları da dikkate almamışlardır ve bu baskılar, toplantı düzenlenmesine ve vakfın kurucuları tarafından yazılan kitapların ulusal düzeyde daha geniş çapta dağıtımına ilişkin faaliyetlerinin sınırlandırılmasına yol açmıştır.

35. Hükümet, vakıfların Türk hukukundaki özel rolünü açıklamaktadır: Hükümetin ifadesine göre, vakıflar, genel menfaati ilgilendiren bir işin gerçekleştirilmesine yönelik olarak mülklerin, hakların veya ekonomik kaynakların geri alınamaz şekilde tahsisıyla oluşturulmaktadır. Hükümet, vakıfların toplumun farklı kesimleri arasında tarih boyunca önemli bir dayanışma rolünü yerine getirdiklerini ve hâlihazırda yerine getiriyor olduklarını ve bu nedenle, vakıfların kesinlikle kamu düzeninin ayrılmaz bir parçası olduğunu belirtmektedir. Hükümet, vakıflara tahsis edilecek asgari

mülklere ve vakıflar tarafından bu mülklerin yönetiminin İdare tarafından denetlenmesine ilişkin hükümlerin vakıflara sosyal uyumu geliştirmekten ibaret olan görevlerini tam olarak yerine getirme imkânı vermek için vakıfların güvenilirliğini ve etkinliğini sağlamaya yönelik olduğunu eklemektedir. Ancak Hükümete göre, başvuran vakıf, Tüzüğünde çok geniş bir şekilde öngörülen amaçlarını gerçekleştirmek için gereken gelirlere sahip olmamıştır ve Tüzüğü'nde belirtilmiş olarak değerlendirilebilecek herhangi bir faaliyette de bulunmamıştır.

36. Mahkeme, incelemesine ilişkin gereklilikler nedeniyle, başvuran vakfın dağıldığının hukuk mahkemeleri tarafından tespit edilmesinin bu vakfın dernek kurma özgürlüğüne bir müdahale olarak değerlendirildiğini, bununla birlikte mahkemelerin yalnızca vakfın artık kendi Tüzüğü'nde belirlenen amaçlara uygun olarak işleyemediğini tespit ettiklerini kabul etmektedir. Bu türden bir tespitin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığı hususu gerektiğinde aşağıdaki paragraflarda incelenecektir.

37. Mahkeme, Hükümet gibi, ihtilaf konusu tedbirlerin kanunla, özellikle bir vakfın dağıldığının tespit edilmesini düzenleyen Medeni Kanun'un 116. maddesinin 1. fıkrasıyla öngörüldüğünü kabul etmektedir.

38. Mahkeme, başvuran vakfın dağıldığının tespit edilmesinin, adli makamlar tarafından kararlarında belirtilen nedenlerden başka nedenlere dayandığının bu vakıf tarafından yeterince ortaya konulamadığını göz önüne almaktadır.. Mahkeme, ihtilaf konusu tespitin en azından Sözleşme'nin 11. maddesinde sıralanan meşru amaçlardan ikisini - kamu düzeninin sağlanması ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması - izlediğini kabul etmektedir.

39. Mahkeme, bu tedbirin demokratik bir toplumda gerekliliğine ilişkin olarak, vatandaşlar için kamu menfaati alanında birlikte hareket etmek amacıyla, bir vakıf şeklinde ve vakfın hizmetine ayrılmış bir mal varlığıyla donatılmış tüzel bir kişiyi oluşturma imkânının, Sözleşme'nin 11. maddesinde belirtilen dernek kurma özgürlüğü hakkının en önemli

yönlerinden birini teşkil ettiğini hatırlatmaktadır (*Sidiropoulos ve diğerleri/Yunanistan*, 10 Temmuz 1998, § 40, *Karar ve Hükümlerin Derlemesi* 1998-IV).

40. Öte yandan, Sözleşme'nin 11. maddesi açısından, Devletler, bir derneğin amaç ve faaliyetlerinin mevzuatta belirlenen kurallara uygunluğunu denetleme hakkına sahiptirler. Bir dernek tarafından oluşturulması, işleyişi ve organizasyon şeması konusunda yerine getirilmesi gereken makul yasal formalitelere uyulmamasına ilişkin bazı durumlarda, Devletlerin takdir yetkisi - orantılı kalması koşuluyla - dernek kurma özgürlüğüne zarar verme hakkını kapsayabilmektedir (*Tebieti Mühafize Cemiyeti ve Israfilov/Azerbaycan*, No. 37083/03, § 72, AİHM 2009). Bununla birlikte Devletler, bu hakkı, Sözleşme uyarınca yükümlülüklerine uygun bir şekilde kullanmalıdırlar ve Devletlerin değerlendirmeleri Mahkemenin denetimine tabi tutulmaktadır. Ayrıca Sözleşme'nin 11. maddesinde öngörülen istisnalar, sadece dernek kurma özgürlüğüne getirilen sınırlamaları haklı gösterebilecek ikna edici ve zorunlu gerekçelerin dar bir şekilde yorumlanmasını gerektirmektedir. Mahkeme, denetimini uygularken, kendisini yetkili ulusal mahkemelerin yerine koymakla değil, bu mahkemelerin takdir yetkileri uyarınca verdikleri kararları Sözleşme'nin 11. maddesi açısından denetlemekle görevlidir. Mahkemenin ihtilaf konusu müdahaleyi, bu müdahalenin zorunlu bir sosyal ihtiyacı karşılayıp karşılamadığını, izlenen meşru amaçla orantılı olup olmadığını ve bunu haklı göstermek için ulusal makamlar tarafından belirtilen gerekçelerin “uygun ve yeterli” olup olmadığını belirlemek amacıyla davanın tamamını dikkate alarak değerlendirmesi gerekmektedir (*Gorzelik ve diğerleri/Polonya* [BD], No. 44158/98, §§ 94-96, AİHM 2004-I, ve *Magyar Keresztény Mennonita Egyház ve diğerleri/Macaristan*, No. 70945/11, 23611/12, 26998/12, 41150/12, 41155/12, 41463/12, 41553/12, 54977/12 ve 56581/12, §§ 78-80, AİHM 2014 (özetler)).

41. Somut olayda, Mahkeme öncelikle, MİHR vakfının, tüzüğü ya da tüzüğüne aykırı faaliyetleri nedeniyle değil hedeflerini gerçekleştirmek amacıyla faaliyetlerini yürütmek için gereken mali imkânların bulunmaması nedeniyle dağıldığına hükmedildiğini gözlemlemektedir. Mahkeme, ulusal hukuk mahkemelerinin, başvuran vakfın amaçlarına ulaşmak için artık herhangi bir şey yapmadığını, zira çok düşük kiralarının tek geliri olduğu iki gayrimenkulünün dışında herhangi bir mal varlığına sahip olmadığını, vakfın aldığı bağışların önemsiz olduğunu, vakfın dağıldığının tespitine ilişkin yargılamanın başlamasından önceki ve sonraki süreçleri ilgilendiren mali bilançoların önemli bir gelirin bulunduğunu göstermediğini ve yayım veya radyo yayını faaliyetlerinin özellikle ekonomik nedenlerle sınırlandırıldığını tespit ettiklerini kaydetmektedir. Mahkeme ayrıca, başvuran vakfı düzenlemek isteyen ve katılımcıların vakıf başkanının emirlerine uymaya davet edildikleri bazı toplantılar için izin verilmemesinin ilgilinin mali durumu üzerinde belirleyici bir etki yaratmadığını saptamaktadır. Aynı durum, Türkiye Bilimsel Araştırma Enstitüsünün bu yayınların bilimsel yöntemlere göre hazırlanmadığı gerekçesiyle bazı kitapların dağıtımı için mali bir destek sağlamayı reddetmesi konusunda da geçerlidir.

42. Mahkeme ayrıca, Tüzüğüyle büyük ölçüde öngörülen başvuran vakfın amaçlarının (temel doğa bilimleri veya sosyal bilimler alanında araştırma, danışmanlık ve yayınlar, bu araştırmaları, ekonomik ve ticari faaliyetleri, farklı sosyal yardımları vb. gerçekleştirmek amacıyla üniversite veya fakültelerin kurulması) kamu yararına ve genel menfaate ilişkin hedeflere karşılık geldiğini tespit etmektedir. Mahkeme, Hükümet gibi sosyal uyumu sağlamak için Türk hukuku ve uygulamasında vakıflar tarafından üstlenilen rol ışığında, başvuran vakıftan asgari mali kriterleri yerine getirmesinin istenmesinin, Türkiye’de kamu yararına çalışan vakıf sisteminin etkinliğini ve güvenilirliğini koruma ihtiyacından ileri geldiği kanısına varmaktadır.

43. Bu koşullarda, Mahkeme, başvuran vakfın yeniden kurulması meselesine hâlel getirilmeksizin (ulusal mahkemeler önünde halen derdest olan sorun), başvuran vakfın mali sıkıntılar nedeniyle dağıldığını tespit etmek için ulusal mahkemeler tarafından ileri sürülen nedenlerin “uygun ve yeterli” olduğu, bu tedbirin zorunlu bir sosyal ihtiyaca karşılık geldiği, izlenen meşru amaçlarla orantılı olduğu ve dolayısıyla demokratik bir toplumda gerekli olduğu kanaatine varmaktadır.

44. Dolayısıyla, Sözleşme’nin 11. maddesi ihlal edilmemiştir.

II. SÖZLEŞME’NİN 6. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

45. Başvuran vakıf, Sözleşme’nin 6. maddesini ileri sürerek ve aynı olaylara dayanarak, mahkemelerin, kendisine hak veren bazı bilirkişi raporlarının tespitlerine uymamaları nedeniyle dağıtılmasıyla sonuçlanan davada adil bir yargılamadan yararlanamamasından şikâyet etmektedir.

46. Mahkeme, somut olayda yargılama yapan Ankara Asliye Hukuk Mahkemesinin, başvuran vakfın vardığı sonuç da dâhil olmak üzere, tarafların talebi üzerine hazırlanan bilirkişi raporlarının sonuçlarını çekişmeli yargılamanın gerekliliklerine uygun olarak dikkatli bir şekilde incelediğini ve yeterince gerekçelendirilmiş olan kararında dile getirilen delil unsurlarına ilişkin değerlendirmesinde bu sonuçları göz önünde bulundurduğunu tespit etmektedir. Mahkeme, elinde bulunan bütün unsurları dikkate alarak, bilirkişilerin seçiminin ve bilirkişi raporlarının değerlendirilmesinin, iç hukuktaki yargılamanın yürütülmesinde hiçbir hakkaniyetsizlik ortaya çıkarmadığı sonucuna varmaktadır.

47. Sonuç olarak, başvurunun bu kısmı Sözleşme’nin 35. maddesinin 3. fıkrası anlamında açıkça dayanaktan yoksundur ve bu kısım, Sözleşme’nin 35. maddesinin 4. fıkrası uyarınca kabul edilemez olduğu gerekçesiyle reddedilmelidir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun, başvuran vakfın Ocak 2007 tarihinden itibaren vakıf olarak faaliyetlerde bulunamamasına ilişkin şikâyetlerle (Sözleşme'nin 11. maddesinin kapsamına girecek niteliktedir) ilgili kısmının kabul edilebilir olduğuna ve başvurunun geri kalan kısmının kabul edilemez olduğuna;

2. Sözleşme'nin 11. maddesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir.

İşbu karar, Fransızca dilinde tanzim edilmiş, ardından Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77. maddesinin 2 ve 3. fıkraları uyarınca, 7 Mayıs 2019 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Hasan Bakırcı
Yazı İşleri Müdür Yardımcısı

Robert Spano
Başkan